

Tapasztalatom szerint a nyitott óra állandó ösztönzést, cselekvési lehetőséget biztosít gyerekeknek, felnőttek egyaránt. Kipróbálását, továbbgondolását a földrajz szakos tanároknak, hallgatóknak ajánlom.

Egy nyitott óra keretvázlata

I. Ismétlés, ellenőrzés

- A beadott szorgalmi feladatok értékelése, füzetek kiosztása, újabbak összeszedése. (1 perc)
- Játékos ismétlés (2 perc)
- Egyéni ellenőrzés, értékelés (6-8 perc)

II. Az új anyag feldolgozása

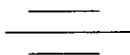
- Motiváció: előző ismeretek, élmények, érdekességek (3 perc)
- Célkitűzés problémafelvétellel
- Új ismeretszerzés logikai egységeként, begyűjtve a tanulók gyűjtött anyagát
- Összefoglalás: a válasz a célkitűzésekre (30 perc)

III. Óravégi értékelés

- Óravégi értékelés, szorgalmi feladatok kijelölése (1 perc)

IRODALOM

1. Báthory Zoltán 1992: *Tanulók, iskolák, különbségek*, Tankönyvkiadó, Budapest
2. Petriné Feyér Judit 1998: Differenciált oktatás, in Falus Iván szerk.: *Didaktika*, Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó
3. Kormány Gyula 2001: *A korszerű földrajztanítás*, Nyíregyházi Főiskola Földrajz Tanszék
4. M. Nádasi Mária 1986: *Egységesség és differenciáltság a tanítási órán*, Tankönyvkiadó, Budapest
5. Nagy Sándor 1997: *Az oktatás folyamata és módszerei*, Volos Kiadó.

KILÁNÉ MEGGYESI ZSUZSANNA

szaktanár

Mikszáth Kálmán utcai Általános Iskola

Marcali

Emlékműsor az aradi vértanúk tiszteletére

SZÍNPADKÉP (háttér):

a vértanúk képei; nemzeti zászló vagy egy tanuló által kartonra festett nagyméretű kokárda, átkötve gyászszalaggal; egy asztalon 13 gyertya ég

SZEREPLŐK: énekkar, versmondók, krónikások, beszélők

ZENE: Liszt: Les preludes (részlet)

- I. VERSMONDÓ: Miért szorítod fegyvered,
miért véded hazád,
hol érlelő napok s szelek
növelnek gabonát?
Ó, nézd az alföldi eget

az őszi alkonyon,
min áthúznak a fellegek –
mondd, mért véded vajon?

SZÓLÓÉNEK: Katona vagyok én (Istensegíts – Bukovina)

1. BESZÉLŐ: DÉNES ZSÓFIA: ZRÍNYI ILONA (részlet)

„Nincs a világon szebb és dicsőbb
dolog, mint a becsületes név és a jó
hír. A földi javak elveszhetnek, az
nem nagy baj. De aki becsületét hagyta
el, mindenét elveszítette.

2. BESZÉLŐ: A szabadságharc drámai végőrái közeledtek. A tavaszi hadjárat sikerei után a Habsburgok belátták, hogy egyedül nem képesek leverni a magyar forradalmat, és elfogadták az orosz cár már korábban is felkínált segítségét. I. Miklós cár, „Európa zsandára” 1849 júniusában kétszázezer katonát indított útnak Magyarország ellen. Az orosz-osztrák hadak együttes támadása kétszeresnél is nagyobb túlerővel állította szembe a részben újoncokból álló, rosszul felszerelt honvédsereget.

2. VERSMONDÓ: PETŐFI SÁNDOR: FÖL A SZENT HÁBORÚRA!

Föl, hazámnak valamennyi
Lakója,
Ideje, hogy tartozását
Minden ember lerója;
Ki a házból, ki a síkra,
Emberek,
Most az egész Magyarország
Legyen egy nagy hadsereg!

3. BESZÉLŐ: Az országban vészharangok kongása hívta utolsó harcra a városok és a falvak népét, Európa országai felé pedig megrázó kiáltvány hangja szállt:

1. KRÓNIKÁS: „A magyar földön a szabadság vív a szolgasággal... Magyarország téerein Európa szabadsága döntetik el!”

ZENE: Liszt: Les preludes; – a lemezeről Galambosi László: Küzdelem c. verse is szól

3. VERSMONDÓ: PETŐFI SÁNDOR: SZÖRNYŰ IDŐ...

Szörnyű idő, szörnyű idő!
S a szörnyűség mindegyre nő.
Talán az ég
Megesküvék,
Hogy a magyart kiirtja.
Minden tagunkból vérezzünk,
Hogy is ne? villog ellenünk
A fél világnak kardja...

4. VERSMONDÓ:

Egy szálig elveszünk-e mi?
Vagy fog maradni valaki,
Lefrni e
Vad fekete
Időket a világnak?
S ha lesz ember, ki megmarad,

El tudja e gyászdolgokat
Beszélni, mint valának?

4. BESZÉLŐ: A forradalmakat 1849 nyarára mindenütt leverték, Európa kormányai szembenálltak a magyar forradalommal. Segesvár mellett megsemmisült Bem serege, elesett Petőfi, és néhány nappal később a temesvári csatában felbomlott a honvédsereg nagy része. Kossuthot az aradi várban érte az újabb katasztrófa híre. Ekkor ruházta fel Görgey Artúrt teljhatalommal:

2. KRÓNIKÁS: GÖRGEY BESZÉDE AZ ARADI HADITANÁCSON

„... a mi pénztáraink pedig üresek, egészen üresek, hiányoznak a legénység ellátásához szükséges készletek, lőszerünk pedig alig elégséges egy kiadósabb csatanapra. – Mindezeket előrebecsátva megkérdezem: megmenthetjük-e még fegyveres kézzel a hazát? Azt mondom: nem. Hősi halált halhatunk; a túlnyomó ellenség elleni kétségbeesett küzdelemben itt-ott még kivíthatunk percnyi sikereket, de Európa két nagyhatalmának jól felszerelt hadseregével nem állhatjuk meg hosszan egymagunk a nagyon is egyenlőtlen harcot.

... Ilyen körülmények között a fegyverletételre, mégpedig az orosz csapatok előtti feltétlen fegyverletételre szavazok...

Barátaim! Előre látom, hogy... milliók árulással fognak vádolni.”

5. VERSMONDÓ: VÖRÖSMARTY MIHÁLY: ÁTOK 1849. okt. 10.

Hallgatnak ágyúink, a puska nem szól,
A némaság oh mily rémületes!
A hajdú nem küzd, a megjött huszárnak
Kardján most nem vér – csak könny csörgedez.

6. VERSMONDÓ: KOVÁCS ISTVÁN: VILÁGOS, 1849

Csend van.
Itt-ott pernyét
s az eltévedt
éjjeli lepkét
magasba vágja
az őrtűz
erőre kapott lángja.
A venyige serceg,
sír,
mintha jövője fájna.
Újra sötét a csend.
A ló álmában felhorkan,
a nád gyanúsán zizeg,
Tó tükre loccsan,
gyűrűben remeg.
Micsoda nyugalom.
Hallod?
Harang sír
egy távoli város
leomlott templomából.

Hangja megrezzen szemedben
az idegen határon.
Testvére itt áll.
Ágyúba öntve vádol.
De nem hallja őket
sem London,
se Konstantinápoly.

KÓRUS: Fölszántom a császár udvarát

5. BESZÉLŐ: Jaj a legyőzöttnek!

6. BESZÉLŐ: A győztesek: Ferenc József osztrák császár és Miklós orosz cár hadai voltak. A legyőzöttek: a magyar szabadságharc honvédserege.

7. BESZÉLŐ: Az osztrák kormány Haynau tábornagynak tette az osztrák seregek főparancsnokává. Haynau a világsi fegyverletétel után teljhatalmat kapott, hogy az engedetlen magyar nemzetet megfélemlítse.

3. KRÓNIKÁS: HAYNAU LEVELE JOSEPH RADETSKY CS. KIR. TÁBORNAGYNAK 1849. aug. 18.
„.... a lázadóvezéreket fel fogom köttetni, és minden cs. kir. tisztet, aki a forradalmárok szolgálatába állt, agyon fogok lövetni, gyökerestül irtom ki a gázt, és egész Európának példát fogok mutatni, hogyan kell bánni a lázadókka, és hogyan kell a rendet, nyugalmat és békességet egy évszázadra biztosítani.
A magyarok háromszáz év óta mindig lázadók, csaknem valamennyi Habsburg király idején törtek ki forradalmak.
Én vagyok az az ember, aki rendet fog teremteni.”

1. BESZÉLŐ: A Világosnál lezajlott fegyverletétel résztvevői számára nem volt menekvés. „11 tábornok, 1426 tiszt, 23163 gyalogos, 4830 huszár és 2551 tüzér adta meg magát.”

2. BESZÉLŐ: „Aki nem jutottak se hóhérekre, se börtönbe, azokat besorozták az osztrák császári hadseregbe – a tiszteket is közlegényként –, s hajón, vasúton vitték, gyalogmenetben hajtották Magyarországtól távolasó helyőrségekbe, 12 esztendőre.

3. BESZÉLŐ: A sok száz foglyot az aradi vár déli kazamatáiban helyezték el, a tizenhárom tábornokot a vár közepén álló, úgynevezett fő őrházban tartották fogva.

4. BESZÉLŐ: Szeptember végén összeült a haditörvényszék, amelynek elnöke egy személyben vádló, tehát ügyész is. A bíróság tagjai osztrák katonák, akik a joghoz semmit sem értenek, de hiszen erre nincs is szükség: a kész ítéleteket úgyis megküldték már Bécsből. Haynau legfeljebb annyit tehet, hogy az akasztást kegyelemből főbelövésre változtatja. A vádlott védeheti magát, de védőügyvédet a tárgyalóterembe nem bocsátanak be.

5. BESZÉLŐ: A haditörvényszék felségsejrtés címén valamennyiüket halálra ítélte.

6. BESZÉLŐ: A bécsi forradalom évfordulójára időzítve, 1849. október 6-án végezték ki Pesten Batthyány Lajos miniszterelnököt; Aradon pedig négy tábornok állott a kivégzőosztag elé, kilencen bitón végezték életüket.

4. KRÓNIKÁS: TELEKI SÁNDOR VISSZAEMLEKEZÉSE A FŐTISZTEKRE:
„1849. október 5-ről 6-ra virradó éjszaka volt. Halotti lepel borította be Arad városát és úgy tűnt, mintha a Maros gyorsabban hömpölygetné mély vizét, mintha menekülne ettől a titokzatos katasztrófával fenyegetett parttól...”

5. KRÓNIKÁS: „Mégis e sötétségben, e tompa zajoktól meg-megszakított csöndben lágy szomorúságot árasztó harmónia ömlött el – fuvallat hozta illatként – a levegőben...”

5. BESZÉLŐ: „....Egy költői ajkak által megszólaltatott fuvola szólt. Löhner tábornok a búcsúátiát játszotta Donizetti: Lammermoori Lucia című operájából.

7. BESZÉLŐ: A kivégzést különleges intézkedésekkel készítették elő: megkettőzték az éjszakai örök számát, hajnalban valamennyi őt fegyverben állt. Először a golyó és löpor általi halálra ítéleteket végezték ki:

1. **BESZÉLŐ:** **Dessewffy Arisztidot**, aki kitűnő lovassági tábornok volt. A váci ütközetben tanúsított hősiességéért érdemrenddel tüntették ki.
2. **BESZÉLŐ:** **Kiss Ernőt**, aki a szabadságharc első, 1848 októberében kinevezett tábornoka volt. A haditörvényszék rangjától és vagyonától is megfosztotta.
3. **BESZÉLŐ:** **Lázár Vilmost**, aki vagyontalan nemesként lépett katonai pályára. A mindig józan, nyugodt és bátor tiszt féltérdre ereszkedve fogadta a lövést.
4. **BESZÉLŐ:** **Schweidel Józsefet**, aki a győztes pákozdi ütközet után üldözőbe vette a határ felé menekülő ellenséget.
5. **BESZÉLŐ:** A kötél általi halálra ítélték következtek. A tábornokok vigasztalására lelkészeket küldtek, de inkább őket vigasztalták az elítéltek. Egyik szerzetes így emlékezett vissza a történetekre:
6. **KRÓNIKÁS:** „Legelső volt tehát, ki örök búcsút vett, **Poeltenberg Ernő**. Előbb a Sándor-huszároknál kapitány, ezredével 1848 nyarán Magyarországra jöven az alkotmányra megesküdött, s az időtől fogva a nemzet ügyéhez végiglen hű maradt.”
7. **KRÓNIKÁS:** „Másodszor **Török Ignác** előtt állott meg. **Török Ignác** a legügyesebb mérnök vala tábornokaink sorában, Gödöllőn született, s ötvennégy éves korában végeztetett ki. Az osztrák hadseregnél a mérnöki testnél alezredes, a királyi testőrségnél a mérnöki tudományok tanára volt. Komárom megerősítése remekműve volt, a győri és szegedi sáncokat is ő készíté.”
8. **KRÓNIKÁS:** „**Láhner György** következett a kettő után. Besztercén, Zólyom megyében született, s ötvenhárom éves volt. Az osztrák hadseregben őrnagy, a magyarnál ezredes, s végre tábornok. A magyar hadseregnél a főszerelés és fegyvergyártás körül szerze érdemeket.”
1. **KRÓNIKÁS:** „Negyediknek szólítá a foglár **Knezič Károlyt**, ki született a határörvidéken. Komárom főlészabadításánál ő vezette az első csapatot, április 25-én ő rohanta meg az erősen védett komáromi sáncokat. Jutalmul tábornokká nevezetett.”
2. **KRÓNIKÁS:** „**Nagy Sándor**, Budavár ostromának hőse következett. Feje sugárzott. Lesújtó megvetéssel nézett az osztrák tisztekre és azt mondta nekik: 'hodie mihi, cras tibi!' [Ma nekem, holnap neked!], azután csengő hangon ezt kiáltotta: 'Uram, áldd meg hazámat!'"
3. **KRÓNIKÁS:** „**Gróf Leiningen Károlyt** a már fönt megírt szokás szerint szólított. Magas, szép, fiatal, harminc éves, deli termetű férfinak tűnt föl. Buda vára bevételénél rettenthetetlen bátorsága által tüntette ki magát, miért is tábornokságig emelkedett. A még hátramaradt társaktól így búcsúzott: „Isten veletek bajtársak! Nemsokára más ítélobíró előtt fogunk állani, hol, hiszem, igazságosabban fognak ítélni fölöttünk.”
4. **KRÓNIKÁS:** „**Most Aulich Lajosra** került sor, ki ötvenhét éves volt, és született Pozsonyban. Osztrák szolgálatban a Sándor-gyalogok ezredese, a magyar hadseregben tábornok s az érdemjel középkeresztese. Buda bevételéig hadtestvezér, utóbbi hadügyminiszter volt, általános vélemény felőle, hogy tiszta lelkű hazafi vala.
5. **KRÓNIKÁS:** A vizsgálaton vagy kihallgatáson a haditörvényszék minden kérdésére ez volt a válasza: „Királyom parancsából esküdtem hűséget a magyar alkotmányra – s eskümet halálomig meg kell tartanom.” Úgy is volt, mert az esküt szem előtt tartva élete utolsó percéig híve volt az ügynek.”

6. KRÓNIKÁS: „Következék a nyolcadik, a Komáromnál lábatört, s ennek fájdalma miatt parasztkocsin ülő **Damjanich János**. Bánsági születésű – negyvenöt éves – származása szerb, de mint nejének izené, mint ilyen meghalni nem akart. A vezért benne már külseje elárulta, melyben a rendkívüli erő szépséggel párosult.”

„nyugodt volt, ő parancsolta magára ezt a nyugalmat, mely oly nagyszerűvé tette a harcmezőn. Emlékei ... mindig a harcmezőhöz vezették vissza: mindig visszatért honvédeihez, kiket oly hosszú időn át vezérelt, és akikre oly büszke volt: 'Ők a világ legjobb katonái' – mondta föllekesülten – ... behatoltak volna a tüztől izzó osztrák ágyúk torkába is!’
....Amikor a foglár őt szólítja a bitó alá, hidegen és büszkén így szól: „Azt gondoltam már, hogy én leszek az utolsó, holott a harcban mindenütt én voltam az első.”

7. KRÓNIKÁS: **Gróf Vécsey Károlynak** végig kellett néznie nyolc elvbarátja haláltusáját. Őt utolsónak hagyták, mert a délvidéki hadsereg megtartásáért rá különösen haragudtak. Pesten született, a kivégzés évében volt negyvenkét éves. Előbb őrnagy a Hannover-huszároknál, a magyar seregben ezredes, később tábornokká és hadtestparancsnokká nevezetett. Arad várát ostrommal foglalta el. Temesvárt pedig egész az utolsó ideig szüntelen ostromolta. Vécsey körülnézett – nem volt kitől búcsúznia. Ekkor odalépett a halott Damjanich tábornokhoz és megcsókolta a kezét.”

8. KRÓNIKÁS: „– Kilenc férfi, kilenc akasztófa: ez volt Haynau fényűzése! – Esett az eső... a katonák komoran és elgondolkodva vonultak el...”

ZENE: Liszt Ferenc: Les preludes (részlet), mely alatt Galambosi László: Számvetés c. verse szól.

EGYÜTT: Magyarország, ne feledd halottaidat, mint vádlók élnek ők!

7. VERSMONDÓ: JUHÁSZ GYULA: VÉRTANÚINK

A föld alól, a magyar föld alól,
A vértanúk szent lelke földalol:

Egyenlőség, hogy Ember ne legyen
Mások szabad prédája, becstelen

E nagy napon, hol emlék s béke leng,
A bús bitókra hittel nézzetek!

Testvériség, mely át világokon
Kézt fog a kézbe, hisz mind, mind rokon.

Hittel, reménnyel. mert most kél a nap,
Minden napoknál szebb és szabadabb!

Ó magyarok, ti élő magyarok,
A halhatatlan élet úgy ragyog

A nap, melyért mi vérben esve el,
Nyugodtan haltunk ama reggelen.

Rátok, ha az egekbe lobogón
Igazság leng a lobogótokon,

Szemünk nem látta, lelkünk látta csak,
Hisz onnan jöttek mind e sugarak;

Az Igazság, mely tegnap még halott,
Világ bírájaként föltámadott.

Hisz onnan árad új világ felett,
Szentháromságunk, mely jövőt teremt:

A népek szövettségébe ti
Úgy lépjetek, mint Kossuth népei.

Szabadságunk minden népnek, aki él,
S halni tudott egy megváltó hitér,

A föld alól, a magyar föld alól,
A vértanúk szent lelke így dalol.

KÓRUS: A Szózatot énekli

FORRÁSMUNKÁK, SEGÉDANYAGOK

- Kulcs a muzsikához 1. SLPX 19320 / lemez
Magyar népdalok I-II. Szépirodalmi Könyvkiadó, Bp. 1975.
Dénes Zsófia: Zrínyi Ilona, Móra K. Bp. 1981.
Petőfi Sándor összes költeményei, Szépirodalmi Könyvkiadó, Bp. 1972.
Vörösmarty Mihály összes költeményei, Szépirodalmi Könyvkiadó, Bp. 1981.
Varga Domokos–Csaba József: Vér és arany, Magyarország 1849–1914 között. Móra, Bp. 1982.
Gergely András: Magyarország története (1790–1918) IKVA Kiadó, Bp. 1992.
Závodszy Géza: Emberek és századok: Történelmi források 1711-től 1914-ig. Tankönyvkiadó, Bp. 1988.
Riadj magyar! 1848–1849 fametszetes ponyvái, csatakrónikái. Magvető, 1983.
Az aradi vértanúk I-II. Szépirodalmi Könyvkiadó, 1979.
Haj, ne hátra, haj, előre. 1848 emlékezete. (Vál.: Utassy József), Móra, 1978.
Föltámadott a tenger... Fiatalok könyvtára (Vál. és szerk.: Lukácsy Sándor), Kozmosz, 1976.
Illés György: Fel, fel vitézek! Móra, Bp. 1986.
Hét évszázad magyar versei I-II. Szépirodalmi, Bp. 1972.
Ordas Iván: Az aradi tizenhárom, Móra, Bp. 1988.
Századok, 1974. 5-6. szám
Juhász Gyula összes versei, Szépirodalmi Kiadó, Bp. 1979.
Új szavakat hallasz! Emberek, napok két forradalomban (Dok. Gy.) Bp. 1979. Kozmosz Könyvek
Az 1848- és 1849-diki magyar szabadságharc kitűnőbb vértanúinak emlékkönyve Pesten, 1873. (reprint kiadás)

SZERZŐINK, MUNKATÁRSAINK FIGYELMÉBE!

Tisztelettel kérjük szerzőinket, hogy kéziratukat a szerkesztőség címére küldjék: 6725 Szeged, Hattyas sor 10. A borítékra feltétlenül írják rá, hogy *kézirat*. Csak „gépelt”, 8–10 lapnál nem nagyobb terjedelmű kéziratokat fogadunk el. A kéziratot jól áttekinthető kettes sortávolsággal, normál géppapíron, a „gépelési hibák” gondos javításával, a felhasznált szakirodalom pontos feltüntetésével (szerző, cím, hely, kiadó, lapszám) kérjük. A közérthetőség megkívánja azt is, hogy az elkerülhetetlen idegen szakkifejezések magyar megfelelőeséről, értelmezéséről se feledkezzünk meg. Kérésünk az is, hogy a szövegbe iktatott rajzos, ábrás, illusztrációs megoldásoktól lehetőleg tekintsünk el.

Nagyon fontos, hogy külön lapra fölírják *beosztásukat, munkahelyük, iskolájuk pontos nevét, helyét, valamint irányítószámot lakcímüket*.

Felhívjuk továbbá szerzőink figyelmét, hogy másodközlésre nem vállalkozunk, Szerkesztőségünknel is érvényes az az általános gyakorlat, hogy kéziratot nem örzünk meg és nem is küldünk vissza.

A SZERKESZTŐSÉG